

E libris
gymnasio Mauritiano Magdeburgensi

a venerabili

Carolo Funk

theol. doctore et gymnasii direttore

a. 1857 hereditate relictis.

C. q. 14.

74
1877-1774

Ad lo
De 9
orati
De Dic
De ratio
De lon
De s
Des i
Htan
Gymn
Cataf
De B
Ethi
—
—
—
De
Ethi
Geo
De a
De p
De l
De
De l
De
Se
De i
Nij
Pho
De

36
IO. AVG. ERNESTI
ORATIO

LIPSIAE

A. D. IX APRIL. A. CIO IOCCXXXII

PROFESSIONIS
HUMANIORVM LITERARVM
EXTRAORDINARIAE

ADEVNDAE CAVSSA

RECITATA

LIPSIAE
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

IO. AVG. ERNESTI

ORATIO

LIPSIÆ

A. D. IX APRIL. A. MDCCXXXIII

PROFESSIONIS
HUMANIORVM LITTERARVM

EXTRAORDINARIÆ

AD VINDÆ CAUSSA

RECITATA

LIPSIÆ

EX OFFICINA LITTELLIANA

RECTOR ACADEMIAE
MAGNIFICE
VIRI DIVINAE HVMANAEQVE
SAPIENTIAE CONSVLTISSIMI
COMMILITONES HVMANISSIMI

Est haec nobis a maioribus tradita,
et doctissimo cuique usurpata con-
suetudo, ut, qui, PRINCIPIS be-
neficio, publice in hac Vniuersitate
literaria docendi potestatem sunt
consecuti, adeundi muneris causa,
orationem ex hoc loco habeant eam, qua
non solum gratos se pro beneficio probent,

IV

sed etiam initia Professorii muneris, disputatione aliqua ex interioribus literis depromenda, commendent. Ac profecto non is ego sum, qui morem hunc institutumque maiorum reprehendendum putem: quo colendo, effici arbitror posse, ut, eodem tempore, et *gtatus* et doctus reperiare. Sed me non solum verecundia quaedam ab hoc consilio auocat, et is, quem mea mihi natura attribuit, pudor, alienus ille fortasse ab hoc tempore, sed iustus tamen, et Vestrae, PATRES, eruditioni debitus: verum etiam retinet atque impedit honoris mihi habiti, beneficiique tributi gratia: qua plenus iam ac redundans animus, nullius praeterea rei cogitationi, neque locum relinquit, neque aditum omnino concedit. Quare date mihi hanc veniam, AVDITORES, ut mihi liceat, omnem, ex hac oratione, subtiliorem disputationem circumscribere ac tollere: quam et Vestra, PATRES, eruditio superuacua facit, et Vos, HVMANISSIMI COMMILITONES, hoc tempore non magnopere desideratis, sed ad eas potius differri vultis horas, quibus ad eiusmodi disputationes audiendas conveniri solet. Concedat iam differendi subtilitas pietati. Non tam doctus Vobis videri cupio, quam gratus: neque ullus esse locus ostentandae doctrinae

V
Orinae potest, ubi pietas omnia occupavit.
Nam, quid ego aliunde materiam dicendi
petam? cum eam ita copiosam mihi suppe-
ditet ipsa, quae me ad dicendum impulit,
causa, ut ea vix longissima oratione consumi
posse videatur? Quod si quid forte de me
dicam, quamquam hoc modice ac parcissime
fiet, rogo vos, AVDITORES, ne id arro-
gantiae potius vanitati, a qua longissime
meus me remouet pudor, condonatum, quam
officii necessitati concessum putetis. Nam,
cum is demum vere gratus dici haberique
possit, qui omnem beneficii vim ac magnitu-
dinem et animo et oratione amplectitur: quo-
modo satis gratus potero videri, si, in quo
beneficii, haud scio an maxima, pars est po-
sita, et, quod mihi in eo proprium est ac prae-
cipuum, id, arrogantiae suspicionem fugien-
do, tacitus praeterire velim?

Ita per se iucundum et est, et habetur,
alios docere, ut, quo quis se doctiorem cete-
ris putet, eo magis gaudeat, vel honoris
causa, alios voce literisque erudire, et cum
iis aliquid de suo communicare. Neque hoc
fit vanitate quadam et leuitate animi, ut ma-
ligni quidam naturae interpretes iudicarunt,
quod, qui alios doceat, hoc ipso, plus iis scire
ac sapere videatur, quam ipsius naturae quod-
dam

VI

dam instinctu salutari. Videmus enim hoc in infantibus, in quibus, tanquam in speculis, vera et nulla dum vanitate fucata naturae species et imago cernitur, cum fabulam aliquam, vel quamcunque rem sibi inauditam antea inuisitatamue didicerunt, audiuerunt, viderunt, quomodo aliquem anquirant, cui narrare possint: quomodo angantur tacere iussi: denique, ubi sapientiam suam apud aliquem effudere, ut sibi veluti respirasse, et onere quodam leuati videantur. Atque hoc natura, quae omnes actiones ad vitam bene tuendam maxime necessarias suauitate quadam commendauit, sapienti quodam consilio sic est in homine machinata: ut, quoniam plurimae maximaeque humanitatis partes disciplina continentur, eo plures essent, qui hac docendi dulcedine deliniti et capti, eum laborem, quem forte necessario suscepissent, etiam libenter susciperent, eumque sibi imponi adeo gauderent. Sed, ut est ad suauitatem fructuosum, docere, ita ad laudem honorificum habetur: non imperitorum et vulgi opinione, sed rationis iudicio integre incorrupteque iudicantis. Est enim hoc a natura sic constitutum, ut omnis laus honosque, inter homines, ingenio, sapientiae virtutisque pareret. In quam possessionem etsi inuadunt, et iustos domi-
nos

VII

nos ex ea, per imperitorum factionem, saepe deiiciunt diuitiae, genus, honores: tamen et rationis lege aeternam illi auctoritatem obtinent, et iustis posteritatis vindiciis in legitimam possessionem restituuntur. Nonne videtis, eos viros, quorum a nobis ingenium, sapientia, virtusque literarum monumentis prodita, spectatur, ut admiramur, ut amamus, nihil quaerentes, quam diuites illi fuerint, quam nobiles, quam honorati? Iacent diuites Crassi, nobiles Antonii, purpurati Rufini: in coelo sunt Homeri et Platonis, Cicerones et Virgilli, Aristides et Cato. Est enim hoc insitum in animis, penitusque infixum in sensibus nostris, ut omnis laus et honos penes ingenium virtutemque sit, neque ad eius communionem fortuna admittatur. Quare, quomodo potest non honorificum, nisi videri, tamen esse, si quis hoc est consecutus ingenio, studio, diligentia et exercitatione, ut alios bonis artibus erudire, eorumque ingenia fingere possit, et existimetur posse. Etsi enim praeclare scio, inter militares aulicosque inprimis homines multos et olim fuisse, et cum maxime esse, quibus totum hoc docere obscurum et parum honorificum videatur: tamen idem etiam illud, et ratione intelligo, et auctoritate summorum hominum,

VIII

num, multumque in republ. versatorum impulsus credo, in ea opinione plus leuitatem aliquam et errorem popularem, quam grauitatem et rectum iudicium valere. Nam, cum nihil vile esse et contemtibile possit, quod cum utilitate publica sit coniunctum, qua vel sola rerum humanarum praestantiam metimur, quae vel sola actionibus nostris pretium facit: quo tandem iure hic docendi labor poterit contemni, quo nihil ad utilitatem publicam neque maius esse, neque uberiorius potest? Itaque Cicero, cum, post bellum Ciuile, et literis, et voce, philosophiae eloquentiaeque praecipua traderet, etsi ridebatur a nobilibus hominibus, qui hoc docendi studium obscurum neque dignum eius persona putabant: tamen, ea re nullum se maius reipublicae munus praestare posse, iudicabat. Quare, qui possum non, in egregii beneficii loco, impositum mihi docendi munus habere, quod nobis et suauitate quadam natura commendauit, et utilitas publica honorificum fecit: praesertim in hac Academia, quae ex omnibus, per omnem Germaniam, Scholis, et celebritate frequentissima, et literis affluentissima, et fama nobilissima, humanitate denique cultissima censetur. In felicitatis parte ponitur, in hac urbe tolerabili condi-

IX

conditione posse viuere, imprimis inter eruditos: quod nulla alia urbs ita omni eruditionis supellectili et instrumentis abundat. Et ego mihi non ducam honori, quod in huius urbis celeberrima Academia publice docere iussus sum, in qua etiam honorificum putatur, priuatim bonas literas docentem audiri, et doctis hominibus probari? Quid? quale illud esse de me iudicium dicam, quod humaniorum literarum publicus magister sum constitutus? quod omnium earum artium, quarum maxima vis ad ingenium humanum conformandum putatur, disciplina mihi est commissa? Equidem docto homini, qui dignum se praestare liberali doctrina velit, longissime rationes suas ab eorum vanitate et arrogantia se iungendas semper iudicaui, et, ut meae se iunctae essent, laboraui, qui, ad quamcunque doctrinae partem eos, siue naturae quidam impetus conuertit, siue consilium iudiciumque deduxit, siue casus denique detulit, eam tanquam pulchellam filiolum exosculantur, eam unice extollunt, eam vel solam sapientiam esse, et credunt, et iactant. Semper hoc ego et mihi met ipsi et aliis voce literisque suasi, ut illam eruditam populari-

B

pulari-

X
pularitatem amplexarentur, quam Cicero
in Attico, elegantissimo homine, amabat,
qui nullius disciplinae, quamvis tenuem,
praeceptionem contemnebat. Est aliquis,
sive suo, sive aliorum iudicio, egregius
Philosophus? Per me, doctus homo, et
laude dignissimus esse poterit. Ipse ego,
nominis huius pulchritudine a pueritia cap-
tus, ut philosophiam non ignorarem,
laboravi: etiamsi illam summam subtili-
tatem, quam quidam delicati homines
barbariem et garrulitatem, male fortasse,
vocant, nunquam assequi potui. Sit
ergo doctus ille et honoratus: modo ne
Theologos et ceterarum magnarum artium
magistros, contemnat, et rationis expertes
iudicet, qui suam disciplinam, ad hanc no-
uam et formulariam philosophandi subtilita-
tem, conformare nolunt: modo ne literato-
res et Criticos, fungos esse stipitesque pu-
tet, et omnibus modis ad contemptum ad-
ducere studeat. Est aliquis, qui vernaculae
linguae disciplinam percepit, in eaque ma-
iorem ceteris facultatem est consecutus?
honestus, per me, et laudatus erit. Quo-
modo enim eius rei facultas iure poterit
contemni, quam et usus, necessariam facit,
et

et ipse patriae amor commendat? modo ne graecas latinasque literas nimis prae vernacula lingua contemnat, iisque tractandis ita corrumpi ingenia delerique dicat, ut, quo quis magis earum scientia excelluerit, eo minus, vel de syllogismo, iudicare potuisse criminetur. Omnium artium ac disciplinarum quaedam est inter se coniunctio, et altera alterius auxilio indiget. Omnibus suum est pretium, sua dignitas, suus honos. Ament ergo se inuicem artes et colant, mutuoque amore nihil sibi honestius esse putent. Procul habeant odium, inuidiam, obrectationem, easque non minus sibi, quam fratribus sororibusque, turpes esse arbitrentur. Sed idem ille ego, qui omnium artium ac disciplinarum magnus semper et fautor et admirator fui, tamen illud, et usu sensuque edoctus scio, et, pace, opinor, Vestra, affirmo, eius disciplinae, quae humanitatis nomine praedicatur, quamque profitentur hi, qui Grammatici Critique appellantur, eius, inquam, disciplinae esse, non praecipuam aliquam dignitatem, sed praecipuam quandam difficultatem. Nam, cum ea sit omnium veterum scriptorum interpretres ac iudex: cum eius sit, sensus ob-

XII

scuros aperire, corrupta emendare, a spuris genuina discernere, quid recte, acute, magnifice, suauiter dictum, secusue, sit, iudicare: id autem, sine scientia et verborum et rerum, fieri non possit: quis non intelligit, verum esse, quod Sextus, Philosophus, iudicauit: eum, qui huius disciplinae vim perceptam habere velit, non modo verborum prope infinitam vim et copiam tenere, sed etiam, nullius prope liberalis artis rudem esse oportere. Itaque, si quis, in hoc genere doctrinae, ad laudem, vel mediocrem, adspirat, is, ut nihil de ingenio dicam, studium certe diligentiamque tantam in ea debet consumere, ut sibi, non solum honestas voluptates, sed etiam propemodum necessitates, debeat negare. Haec tanta difficultas facit, ut, his inprimis temporibus, quae tantopere ad mollitiem, et remissius viuendi genus incubuere, ita, uti coruos albos, adspiciamus homines, paulo longius in hac humanitatis disciplina prouectos. Itaque, si quis putatur is esse, cui literarum humaniorum docendarum munus recte committi possit, ei, si nihil aliud, diligentiae tamen permagnae testimonium tributum videtur. Quare, cum hoc
de

XIII

de me iudicium factum sit, ut mihi publica humanitatis disciplina mandaretur: siue, quod is sum, qui hoc munus recte sustinere possum, siue, quod ita tantum existimatum est, magnum sane qualiscunque studii mei capio, et periucundum fructum. Et, cum mihi suaue esse, et honorificum videri tale de me iudicium deberet, si quemcunque haberet, non plane contemnendum, auctorem: quale mihi tandem, quamque amplum debet videri, cum auctorem habeat AVGVSTVM REGEM? quam gloriosum, cum sapientissimum et bonarum literarum amantissimum PRINCIPEM? quam amabile denique, cum OPTIMVM PATRIAE PATREM? Quid? quale illud existimare debeo, quod in hanc de me sententiam, suffragationibus Summorum Virorum est adductus: qui ea sapientia prudentiaque sunt, ut de dignitatibus hominum acutissime possint iudicare, eo autem in bonas literas, et hanc Vniuersitatem literariam animo, ut cuiusque disciplinae tradendae munus in loco cupiant poni. Est haec quoque de plurimis maximisque Saxonicae Domus laudibus, quod ea, inde ab instauratarum bonarum literarum tempore, tam

B 3 enixe,

XIV

enixe, his imprimis humanioribus literis, fauit, ut hoc tanto Eius fauore inuitatae Musae in his terris sedem suam libentissimis animis fixerint. Quis nescit, quid Georgius, Barbatus ille, pro his literis fecerit? quid Mauritius? quid ceteri deinceps Principes? Hic Ipse AVGVSTVS noster, quantum, inde a prima aetate, his literis tribuit? qui etiam tum, cum in Italia peregrinaretur, iis, qui in hoc genere excellebant, nominatimque Aueranio, elegantissimo homini, non raro hoc honoris habuit, ut ad eos audiendos veniret. Quare, cum, in beneficiis ponderandis, momentum haud paruum faciat, si, quod nobis tributum est, ei carum esse constat, qui tribuit: haec sane cogitatio, quod eas literas, in quibus docendis opera mea versabitur, beneficii Auctori Ipsi caras et iucundas esse scio, tantum, apud me, beneficii gratiam auget, ut vere hoc possim dicere, nullum alium usquam esse Principem, a quo aequè libenter hoc munere velim ornari. Sed haec omnia, quantamcunque, ad augendam beneficii gratiam, vim habeant, quae habent profecto permagnam, tamen multis communia reperietis. Illud autem

autem mihi proprium est, quod ita creatus sum, ut, multis abhinc annis, mei ordinis nemo. Nam, cum hoc, et lege esset sancitum, et alio praeterea modo videretur cautum, ne, qui in Schola Senatoria literas doceret, idem simul posset publicas in Academia scholas habere, isque adeo, quem hodie adii, locus omni modo septis mei ordinis hominibus et obvallatus videretur: tamen, aditum ad hunc locum mihi aperire, gratia legis facta, placuit, et exemplum prodere in posterum, ne cuiusquam diligentia, desperatione huius loci simul obtinendi, retardaretur: ut mihi videantur ista propterea sic fuisse constituta, ut, si cui aliquid praecipui tribueretur, beneficium eo maiorem gratiam haberet, et eo acrius animo, ad laudis studium, calcar admoueret.

Quem ergo mihi esse animum, in hoc tanto beneficio, quantamque mihi curam et sollicitudinem putatis esse iniectam, quomodo tantum tam insignis de me iudicii beneficiique onus sustinere, atque efficere possim, ut ei satis videar respondere? Eius autem rei haec una mihi relicta ratio videtur,

XVI

tur, si, quantum ingenio, studio, diligentia-
que potero consequi, effecero, ut eae artes,
quibus haec humanitatis disciplina contine-
tur, Vobis, HVMANISSIMI COMMILITONES, per me, fiant notiores, sique
Vos in iustam earum consuetudinem addu-
xero. Cuius rei studio cum antea, sua
sponte, animus flagrarit, nunc profecto,
his nouis alimentis subiectis, multo est in-
flammatum magis. Itaque id diligenter a
me, publicis priuatisque scholis, agetur.
Hoc tempore satis habebam, si, quemadmo-
dum veteres Romani, in publicarum pri-
uatarumque rerum initiis, aliquid, auspi-
candi causa, ut loquebantur, agebant, quod
ad eas res pertinere videretur, ita nunc
ego, boni ominis causa, aliquam muneris
mei partem decerpam atque delibem, hoc
est, si, quod unum oratione effici videtur
posse, aliquam Vobis cupiditatem moueam,
huius humanioris disciplinae percipiendae.
Quod dum facere instituo, non vereor
profecto, ne mihi eueniat id, quod his so-
let, qui, nuptias falsis laudibus conciliando,
malam ab utraque parte ineunt gratiam.
Neque Vos si estis, HVMANISSIMI
COMMILITONES, quorum connu-
bium,

bium illae nostrae artes aspernentur: neque artes nostrae sunt eae, quibuscum, si semel apud eas habitare coeperitis, non, per omnem vitam, suauiter viuere possitis. Atque utinam, quas illecebras illae, quae incantamenta et quasi veneficia habent, ea, oratione mea, omnia complecti possẽm! Efficerem profecto, ut nemo Vestrum mihi, nisi earum captus irretitusque amore, hinc discederet. Sed, quoniam ea res non cadit in hanc ingenii mei orationisque tenuitatem, illud unum, atque id ipsum quam paucissimis, agam, ut, quas nonnulli minus rectas de his literis opiniones fortasse susceperunt, funditus, si possim, euellam, ne quis iis se, ab earum consuetudine petenda, deterreri patiatur. Saepe enim ad aures meas veniunt eorum sermones, qui ita de his, et in circulis, et in adolescentum conuentibus loquuntur, ut eas in solis verbis, in minutis quaestiunculis, in syllabis, ac singulis paene literis interpunctionibusque verborum, in erroribus denique veterum librariorum, versari, ac nihil omnino ad vitam humanam, ad rempublicam, pace belloque, administrandam, ad maiores denique disciplinas prodesse dicant, et, quantum

XVIII

in ipsis est, in summum contemptum adducant. Atque ego saepe a doctis hominibus audiui, huiusmodi sermones his causis commoueri: si quis, propter earum literarum ignorantiam, turpiter se dedisset: si eos, qui in his literis aliquid possunt, sibi non adeo multum tribuere suspicetur: aut ab iis vel reprehensus esset, vel, ne reprehendatur, timeat, et propterea e re sua putet, se superbia munire et contemptu armare. Sed horum nihil omnium in quemquam confero. Bona fide, et, de vera animi sententia iudicioque, ista disputari, nihilque, nisi, ut lenissime dicam, aliquem errorem undecunque ortum in ea re versari credo. Neque etiam illud negauero, huiusmodi sermonibus, qui non, nostris demum temporibus, nati sunt, quorundam vel incitiam vel peruersitatem locum fecisse. Scio enim fuisse, eosque ex eorum inprimis numero, quorum absurdae voci cum plebeiae mulierculae aures fatigandas nollent permittere, incitiae eorum liberales pueri ingenia delenda tradere cogebantur, qui, verbis nimis persequendis, res ipsas, quarum causa verba discuntur, reliquerunt: qui humaniorum literarum scientiam hanc existimarunt esse

esse, si, quae verba, quae formulae loquendi
 bonae notae essent, quae minus, tenerent,
 atque ab his se in dicendo scribendoque ab-
 stinerent: si de veteribus fabulis, et riti-
 bus Graecis Romanisque possent differere.
 Fateor etiam, quosdam extitisse, qui ad mi-
 nutias, quarum, ut in omnibus disciplinis,
 ita etiam in hac nostra, satis magna copia
 est, ita studium suum contulerunt, quasi in
 iis omnis humanitas inesset, iisque captandis
 inuestigandisque, res maximas praetermise-
 runt: quos ego si reprehendendos esse riden-
 dosque negem, stultus sim. Sed, quae ista
 iniquitas est, eorum hominum imprudentia
 et ieiunitate ipsam humanitatis disciplinam
 metiri, et, qui illis debebatur contemptus, ad
 hunc omnes humaniorum literarum magi-
 stros, cum sua disciplina, vocare? Quod si
 philosophi ii, qui totam vitam in metaphy-
 sicis subtilitatibus, in barbaris verbis sungen-
 dis crepandisque, et in minutis inutilibus-
 que quaestiunculis consumsere, nunquam
 hoc potuerunt perficere, ut propterea ipsa
 philosophia, non magistra vitae, et esset, et
 haberetur: quid est, quare hanc tantam hu-
 manitatis disciplina indignitatem experiatur,
 ut ineptorum hominum culpam sustinere ipsa

XX

cogatur? Neque enim iis, quos illorum hominum incitiam inique constituit, finibus humaniores literae continentur. Maior, credite mihi, hic fundus est. Latius regnat humanitatis disciplina, multoque est, quam illi opinantur, et rerum magnitudine amplior, et utilitate uberior. Nam ea veros illos et puros omnis sapientiae, eloquentiae, poeseos, historiarumque fontes, interpretando aperit, et a corruptelarum sordibus iudicando purgat, ac denique omnium rerum pulchrarum gustum quendam, et intelligentiam, affert. Haec docet, quid ii, quos omnis aetas sapientissimos iudicavit, de rebus diuinis et humanis praeceperint: haec res, pace belloque, a summis hominibus, gestas, tradit, et suis quasque locis temporibusque adsignat: haec eloquentiam, rerum humanarum pulcherrimam, amplectitur; et rebus obscuris lucem dare, incredibilibusque fidem facere, animis denique hominum dominari dicendo, docet: haec poetarum suauissimis cantibus, et cum sensu audiendis aures animosque, et recte scienterque imitandis ingenia adsuefacit. Haec qui parua, haec qui inutilia, haec qui contemnenda ducit, eum ego sane, non modo iniquissimum iudico,

iudico, sed prope indignum humanitatis nomine puto.

Quod si nulla alia humaniorum literarum vis esset, quam, ut recte, eleganter, et suauius, de singulis rebus, dicendi facultatem largirentur: tamen eas Vobis, HVMANISSIMI COMMILITONES, hoc nomine amplectendas ac diligendas putarem. Nam, quemadmodum verba, quamuis bona, sine bonis sententiis, non sunt probanda: quod, Cicerone auctore, nihil est tam furiosum, quam verborum inanis strepitus, nulla probabili sententia subiecta: ita rerum, quamuis bonarum, scientia, sine elegantia verborum, utilitatem aliquam fortasse potest habere, dignitatem quidem, in homine liberali, et laudem, in erudito homine, nullo modo. Habet hoc natura vniversa, habent omnes egregiae artes, habent illiberalia opificia, habet totus humanae vitae cultus, ut cum rerum necessitate et utilitate, si non insignis quaedam pulchritudo, honesta tamen species et dignitas coniungatur. Obite animis omnem terram: circumspicite omnes eius partes: omnia animalium, plantarum, fructuum, metallorum, lapidum, conchyliorum denique genera lustrate: nullum

XXII

ita destitutum a natura et abiectum videbitis, ut non conuenientem aliquam speciem ab ea ornatumque acceperit. Nulla est in corpore humano pars, quae non insignem aliquam, vel necessitatem, vel utilitatem, habeat: sed non magis vllam reperietis, quae non aliqua siue dignitate, siue venustate luceat. Necessitas dedit, unde aleremur, vestiremur, et muniremur: quo famem, sitim, frigus, omnemque vim aëris pellere possemus. Ecce, comitem ei se praebuit, et adiunxit venustas, et eas res omnes, vel figurarum colorumque suauitate, vel odoris saporisque dulcedine, vel tactus laeuitate, mirifice commendauit. Illud ipsum gramen, illae ipsae herbae, quas pedibus calcamus, quibus bestiae nutriuntur, tam pulchrum iucundumque adspectum habent, ut ridere nobis videantur. Hanc tantam naturae, in rebus etiam vilissimis exornandis, incredibilem diligentiam, nos, qui summam sapientiam esse didicimus, naturam duce[m] sequi, in nobilissimis disciplinis non imitandam putabimus? Non videtis, artifices, atque ii, qui illiberalibus opificiis exercendis vitam sustinent, quanto studio pulchritudinem sequantur? Aedes necessitas inuenit: statim

XXIII

statim necessitatem venustas est consecuta. Horologia describendi temporis vtilitas reperit: statim ornatus vtilitati est adiunctus. Vestes, calcei, et omnes cultus partes, propter necessitatem primum comparatae sunt: mox in iis tantum elegantiae pulchritudinique tributum est, ut ornatus causa repertae videantur. Et nos, in liberalissimis artibus, quae, ingenii excolendi ornandique causa, repertae sunt, munditiam ornatumque negligemus? In cibis iis, quibus hoc mortale corpusculum alitur, parandis apponendisque, munditiei et elegantiae ratio habebitur? et illum ingeniorum animorumque partum, hunc quasi humanitatis cibum, immundum sordidumque, et esse patiemur, et fumere sustinebimus? Dicet fortasse aliquis: ego vero nudam veritatem malo: per se satis pulchra est, neque isto adscititio ornatu indiget. Hoc quoque concedam. Si bene vestita tibi displicet, nudam habeto. Modo veritas ita sit nuda, uti in Caesaris Commentariis, in Ciceronis de officio libris, spectatur, et non ei etiam sanguis et succus omnis detrahatur, et caro refecetur, et tota barbariei sordibus oppleatur.

Sed,

XXVI

Sed, si nihil Vos, isto suo bono, humaniores literae mouent; si nihil apud Vos orationis pulchritudo, nihil suauitas, nihil munditiae valent: at utilitatis magnitudine, et ad eas magnificiendas commoueri, et ad amandas allici debetis. Nam, si recte, quales sint hae literae, considerabitis, eas, et per se fructuosissimas, et, ad ceteras artes ornandas, uberrimas reperietis. Vt enim a sapientia initium faciam, quae rerum diuinarum humanarumque scientia recte appellatur: quam, et ad cognoscendum utile, et ad superbiam, quae, nescio quomodo, philosophis maxime insidiari creditur, opprimendam efficax putatis, graecis latinisque philosophis legendis, discere, non modo, quantum illi in his rebus viderint, et quam prope nihil nouae philosophiae reliquum foret, si illi suas res repetitum venirent, quas recentiores philosophi, verbis, tamquam signis rerum surreptarum, in deterius mutatis, pro suis venditant, sed etiam, in quot quantosque errores, summis ingeniis, et incredibili studio, homines inciderint, et ex eo, quanta sit humani ingenii imbecillitas, quanta tenebrae sint, videre. Mihi sane peranguste videntur philosophari, qui, veluti illa Ennii terrigena, herbigrada, domi

domiporta, sanguine cassâ cochlea, ita in illa suae disciplinae angusta domuncula abditi latent, ita nusquam pedem inde efferunt, ut eam tandem unam in terris domum putent. Quid dicam de historia antiqua, qua nulla est, neque exemplis magnis illustrior, neque causis rerum explicandis solertior, atque, eam ipsam ob causam, nec ad prudentiam, vel pace utilem vel bello, comparandam, fructuosior. Ea enim non ab his est scripta, qui longissime a republica, domi forisque administranda, remoti, in scholarum tenebris consenuerant; sed qui earum, quas prodiderunt, rerum, aut partes magnae ipsi fuerant, aut, multo rerum ciuilium et bellicarum usu, magnam, in utroque genere, prudentiam sibi comparauerant, eamque ob causam, et res ipsas, et rerum causas, consiliorum vitia, hominum peccata, et incommodorum remedia, aliaque eius generis, verissime tradere potuerunt. An vero eam historiam rerum pace belloque gestarum, quam nobis summi Imperatores et belli duces, viri in aulis Regum, et in maximis ciuitatibus regendis versati, Thucydides, Xenophon, Polybius, Caesar, Liuius, Sallustius, Tacitus, prodiderunt, non praefereamus huic, quae nobis ex obscuris monachis, e ieiunis annalibus, aut mercenariorum, saltem priuatorum

OLDENBURG D homi-

XXVI

hominum, commentariolis traditur? Xenophontem non ponebat de manibus Scipio Africanus is, qui Polybium secum habere, et de maximis, in bello, rebus, consulere solebat: huius ipsius Polybii historia legenda, noctes in castris transigebat Brutus: Thucydidem, qui primus historiae ad usum civilem scribendae exemplum proposuit, lectitabat Pompeius: atque, ut e nostris aliquem nomen, Iulium Caesarem in deliciis habebat Eugēnius: Tacitum denique omnes, qui aliquid iudicare possunt, prudentiae civilis optimum magistrum dicunt. Quin ergo, quorum virtutes, sapientiam, et res gestas admirandas putatis, eorum studia imitamini, o! Vos generosi adolescentes, patriae communis olim vel gubernatores, vel defensores futuri? Converterite, quaeso, studium vestrum, ad hanc humanitatis disciplinam, quae scriptoribus antiquis intelligendis maxime continetur. Inde artes, vel paci decoras, vel bello, discetis: inde prudentiam civilem militaremque haurietis, et sic demum, historiam esse usus et experientiae vicariam, intelligetis. Hos viros, si eorum Vos consuetudini dederitis, in aulis principum, hos in castris, vel comites iucundos, vel consiliarios fidos habebitis. Neque enim tum quaeretis, opinor, bellum utrum sit de mundo,

mundo, an in mundo optimo? an sint duo sclopeta perfecte similia? et si sint, quae ratio sit sufficiens, quare alterum huic militi datum sit, non illi? granulo pulueris tormentarii quot millia monadum inesse possint? aut alia eius generis. Procul ista tunc vobis erunt, et, nisi sapientiae, utilitatis tamen inanissima reperientur.

Iam, quid ego Vobis demonstrem, diuinae sapientiae consecrata pectora, quantum ab his humanioribus literis vel adiuventi, vel ornamenti sperare possitis? Non enim ignoratis, opinor, cum antiquos, tum recentiores Theologos celeberrimos quosque, Clementem Alexandrinum, Origenem, Eusebium, Theodoretum, Gregorium Nazianzenum, Augustinum, Hieronymum, Chrysostrum, eosdem in hoc genere literarum magnos homines extitisse, et, sine earum tanta scientia, ad illam tantam gloriam peruenturos non fuisse. An vero non audistis, quantam Christianis iniuriam fieri, quantam pestem parari, crediderint sanctissimi Patres, cum Iulianus Imperator cauisset lege, ne Christianae iuuentuti liceret, scriptorum eorum, ex quibus hae literae discuntur, Interpretes audire, aut illos omnino legere? Quid tandem erat, quare tam aegre hoc edictum ferrent, si graecarum latinarumque literarum

XXVIII

studium, non modo nihil religioni prodest, sed etiam, ut quidam infesti bonis literis homines criminantur, pietatem extinguit? Non laetari potius et gratias agere Iuliano debebant, qui sibi rei, non modo inutilis, sed etiam noxiae copiam ademisset? Sed melius illi, quid his literis ad religionem inesset boni, intelligebant, cum iis abundarent ipsi, easque utilitatis, usu sibi cognitae, magnitudine metirentur. Vitembergae cum aliquis extitisset, qui has literas in contemptum adducere velle, et, prae philosophia hac noua, nimis contemnere videretur, memini, Praeceptorem meum Vernsdorfium, acutum et perelegantem Theologum, cum in scholis, tum in templo, eam sententiam grauius reprehendere, et erudite demonstrare, quantum his literis religio debeat: cum, hoc satis, diceret, constare, dominationis superstitionisque Romanae infringendae deiiciendaeque primos auctores Grammaticos et Criticos fuisse: et, si non, barbaria philosophica ad contemptum adducenda, et literis graecis latinisque reducendis, Lutheri conatibus prolusissent, eum ad effectum suscepti operis venturum vix fuisse: Itaque verendum esse, ne, si omnia philosophiae, inprimis barbarae, et ab elegantiorum literarum studio seiunctae, tribuere inci-

peremus,

XXIX

peremus, literis graecis et latinis nihil, paullatim sub illud iugum et ad illas tenebras reuocemur, cum ab iisdem initiis illam superiorum seculorum perniciem et religionis pestem esse profectam sciremus. Cui loco, quantum in Vobis est, o! carissima pectora, caute. Credite, eos, qui iam maxime Vobis, atque uniuersae Ecclesiae nostrae timendi sunt aduersarii, illam formulariam philosophandi subtilitatem minime timere: amplexantur potius, laudant, eius auditoribus fauent, eorum libros legunt, et legi cupiunt. Lutheros timent, Melancthonas, Chemnitios, Casaubonos, Dallaeos, Cyprianos, verbo, omnes hos, qui copias suas, aduersus eos, e graecis latinisque literis, ex historiarum antiquis monumentis comparant. Huc, huc ergo, ad hos fontes cursum flectite: ex his salubres liquores ducite: ex his ingenia et pectora irrigate. Ad quos, cum alios summos duces, tum me quoque fidelem siue ducem, siue comitem habebitis.

Iam quid Vobis, attinet, vtilitatem humaniorum literarum demonstrare, legum iurisque studiosi Commilitones: cum sciatis, omnis Vestri Iuris intelligentiam a latinis literis, ab historia, et antiquitate Romana duci, et, sine earum scientia, neminem Iuris Ciuilis libros legere posse: cum sciatis, Iuri vestro barbariei fordes ab his esse deterfas, qui harum literarum

XXX

magna scientia pectus inundatum habebant, et eorum, qui prudentiam iuris, cum literarum elegantia coniungant, maxima inter IureConsultos esse nomina. Cauete, ne triste illud, et miserum Iurisscientiae, tempus redeat, quo, ut Ammianus prodidit, si quis antiquus IureConsultus nominabatur, si quod antiquum Iuris verbum audiebatur, piscis aut edulii peregrinum vocabulum commemorari, boni IureConsulti putabant.

Neque Vos, artis salutaris studiosi Commilitones, hic vocis meae auctoritatem desiderare potestis, quando exemplis eorum, qui Vos hic docent, omni demonstratione verborum potentioribus, intelligitis, quantum praesidii ornamentique, ad artem Vestram, in latinis, inprimisque graecis literis, positum putare debeatis. Omnino nullus est eruditorum ordo, in quo tam multi, inde ab instauratis bonis literis, excellentes in hoc literarum genere homines extiterint, quam in Vestro scimus fuisse. Quod profecto, non debetis, temere casu factum, existimare, sed, quod illi, aut ita ab idoneis auctoribus acceperant, aut re ipsa cognouerant, ad excellentem artis suae scientiam, sine magno harum literarum apparatu, perueniri non posse. Et, cum illis pulchrum et gloriosum fuerit, hoc decus ordini Vestro parasse: quam vobis turpe putatis fore, si hoc

si hoc dicatur, hoc ad posteros propagetur, huius gloriae tam veterem possessionem ab Ordine Vestro per Vos conseruari non potuisse?

Quare, quoniam tantum, Carissima pectora, ab his humanitatis studiis, et utilitatis expectare potestis, et ornamenti sperare: dedite Vos, quaeso, huic doctrinae: amabiliorem indies cognoscetis, eiusque studium Vobis et utile, et iucundum, et gloriosum reperietis. Ecce, ipsa haec Academia, haec communis mater nostra, per me Vos hortatur, ne, his literis negligendis, committatis, ut, Vestra culpa, magnam antiquae gloriae partem amittat. Ego, inquit, prima, in his terris, transeuntes in Germaniam ex Italia literas humaniores excepi, alui, omnibusque modis, ad hoc usque tempus, fovi. Hic Buschii, hic Helti, hic Croci, hic Borneri, hic Mosellani, hic Camerarti, hic Bersmanni, hic Godof. Olearii, hic Boerneri doctissimae suauissimaeque voces personuerunt. Haec lumina mea fuere, haec ornamenta. Horum ego partim imagines hic consecraui: omnium nomina aeternitate donavi. In hos, o! filii, intuemini: horum vestigiis insistite: ad horum exempla Vos conformate. Defendite, quaeso, hanc a me ignominiam, ut in hac mea sede, aut impune, et cum favore, audiantur bonas literas contemnentium et irridentium voces, aut inopia eorum sit, qui eas vel docere

XXXII

docere possint, vel discere velint. His sanctissimis
amantissimisque Matris vocibus non studio Ve-
stro respondebitis, Commilitones? nec precibus
eius mouebimini? Mouemini vero, video, mo-
uemini, et vos commotos esse, rebus ostenditis.

SVMME DEVS, TVAE ego potestatis
in his terris Vicario iussus, nouas hic literarum
scholas aperio. TE supplex veneror atque oro,
ut omnibus meis institutis, dictis, factis, numen
TVVM annuas, meaeque disciplinae successus
prosperos, celerrimos, duis. Serua, Pater, Regem,
FRIDERICVM AVGVSTVM,
PATRIAE PATREM OPTIMVM, cum uni-
uersa REGIA DOMO, eique prosperam vale-
tudinem, vitam longissimam, felicitatem, victo-
riam concede. Serua uniuersam SAXONI-
CAM DOMVM: opes, potentiam, aeternita-
tem praesta. Tuere in omne tempus, hanc TVI
Spiritus, Sapientiae, Bonae Mentis officinam, et
ei incolumitatem, otium, incrementa largire.
Amplectere etiam huius Academiae Magistra-
tum et uniuersum Professorum Collegium, eis-
que tranquillitatem, concordiam, salutem tribue.
Suscipe denique hanc succrescentem Patriae
spem, eamque indies laetius adolescere iube.
Has TV, PATER, preces ita ratas habeto, uti
omnis sapientiae auctor es, utique TVVS TE
nobis filius morte sua placauit.

* * *

72 May.

01 A 6670

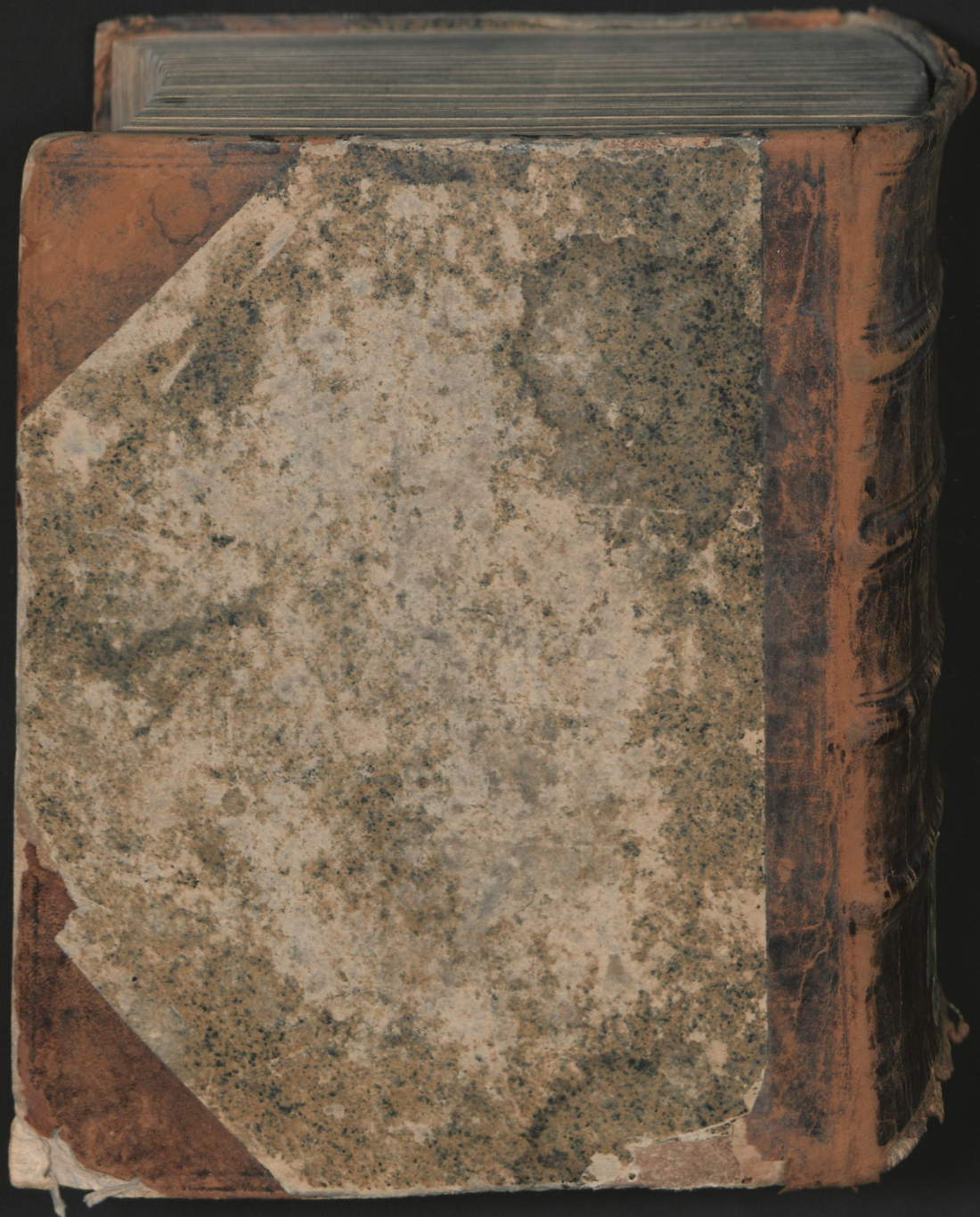
Sb.

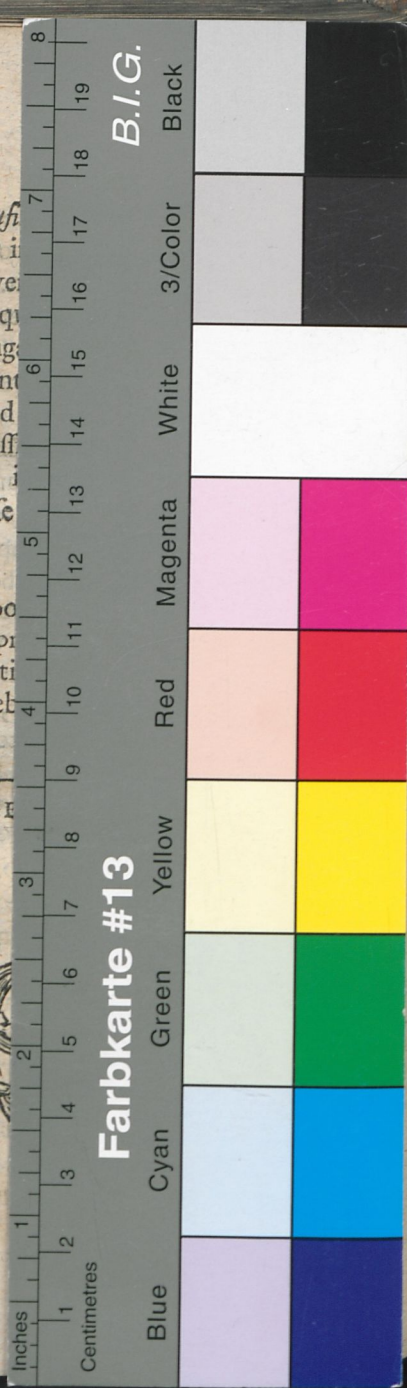
VD 18

VJ 17

VD 18

IO. AVG. ERNESTI
ORATIO

LIPSIÆ

A. D. IX APRIL. A. MDCCCXXXII

PROFESSIONIS
HUMANIORVM LITERARVM
EXTRAORDINARIAE

ADEVNDAE CAVSSA

RECITATA

LIPSIÆ
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.